

Universitetsbiblioteket

Budsjettforslag 2009

INN H O L D

1.	SAMMENDRAG - FAGLIGE OPPGAVER OG UTFORDRINGER.....	2
1.1	<i>Innsatsområder/prioriterte oppgaver ved UB i 2009.....</i>	2
1.1.1	Tiltak innenfor budsjettrammen	2
1.1.2	Prosjekter/spesielle satsinger utenom budsjettrammen	2
1.1.3	Utbyggingsoppgaver mv. (bygninger/lokaler)	2
1.1.4	Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA)	3
2.	BUDSJETTFORSLAG 2009 – GRUNNBUDSJETT	4
2.1	<i>Mål for UBs virksomhet .....</i>	4
2.2	<i>Langsiktig budsjettutvikling for UB.....</i>	5
2.3	<i>Tiltak innenfor budsjettrammen .....</i>	5
2.3.1	Budsjettmessige virkninger/konsekvensjustering av budsjett 2008.....	5
2.3.2	Mediekjøp og fortsatt oppbygging av det digitale bibliotek	6
2.3.2.1	Kompensasjon for mva. på elektroniske ressurser og for prisstigning	6
2.3.2.2	Open Access-publiseringsarkiv	7
2.3.2.3	Elektronisk publisering – publiseringsarkiv for UiB (BORA)	8
2.3.2.4	Digitalisering og publisering på nettet av kildemateriale	8
2.3.2.5	Elektroniske bibliotekstjenester	9
2.3.2.6	Informasjonskompetanse og faglig innhold i læringssettene	9
2.3.3	Lønnsbudsjett	9
2.3.4	Øvrige driftsutgifter inkl. kompetanseheving.....	10
2.3.5	Utstyr/investeringer.....	10
2.3.6	Konsekvensjustert budsjett 2009 innenfor budsjettrammen	10
2.4	<i>Tiltak utenfor budsjettrammen .....</i>	11
2.4.1	Videreutvikling av det digitale bibliotek	11
2.4.1.1	Elektroniske informasjonsressurser – arkivtilgang.....	11
2.4.1.2	Økt digitalisering og tilgjengeliggjøring av kildemateriale	12
2.4.1.3	Videre utbygging av læringssettene	12
2.4.2	Sikrings-/alarmsystem og utstyr for selvbetjent utlån	13
2.4.3	Bygningsmessige tiltak, ombygginger, utbygginger, mv.....	13
2.4.3.1	Nybygg, større ombygginger mv.....	13
2.4.3.2	Mindre bygningsmessige tilpasninger mv.....	13
2.4.3.3	HMS-tiltak, sikringstiltak mv.....	14
2.5	<i>Oppsummering (samlet budsjettforslag).....</i>	14
3.	BIDRAGS- OG OPPDRAGSFINANSIERT AKTIVITET (BOA).....	15
3.1	<i>Forskningsrådsfinansiert virksomhet.....</i>	15
3.2	<i>EU-finansiert virksomhet .....</i>	15
3.3	<i>Annen finansiering.....</i>	15
	Vedlegg: Tabell til resultatrapportering 2008	16

1. SAMMENDRAG - FAGLIGE OPPGAVER OG UTFORDRINGER

1.1 Innsatsområder/prioriterte oppgaver ved UB i 2009

UB har som overordnet mål (sitat) "å samle og gjøre tilgjengelig informasjon for å bidra til å høyne kvaliteten på den forskning, undervisning, læring og formidling som foregår ved Universitetet i Bergen." For å nå dette målet vil Universitetsbiblioteket de nærmeste årene ha som høyeste prioritet

- **en planmessig fortsatt utbygging av det digitale bibliotek (elektroniske tjenester og produkter)**

Denne målsettingen vanskeliggjøres imidlertid av at prisstigningen på litteratur, særlig tidsskrifter, i mange år har vært høyere enn den generelle prisstigningen ellers.

1.1.1 Tiltak innenfor budsjettrammen

- Fortsatt oppbygging av det digitale bibliotek
  - anskaffelse av elektroniske informasjonsressurser
  - Open access-publisering og elektronisk publiseringsarkiv for UiB (BORA)
  - digitalisering og publisering på nett av kildemateriale
  - videreutvikling av nettjenester (Bibliotekportalen mv.)
  - styrking av arbeidet med informasjonskompetanse, med særlig vekt på etikk i utdanningen, og med det faglige innholdet i læringssettene
- Kompensasjon for prisstigning på litteratur og for mva. på elektroniske ressurser
- Sørg for at egendekningen av trykte bøker (ny litteratur) holdes på et faglig forsvarlig nivå
- Kompetanseheving innen relevante områder for UBs personale

1.1.2 Prosjekter/spesielle satsinger utenom budsjettrammen

- Videreutvikling av det digitale bibliotek
  - anskaffelse av elektroniske informasjonsressurser – arkivtilgang (f.eks. *ScienceDirect*)
  - økt digitalisering for å bevare og tilgjengeliggjøre kildemateriale, inkludert eldre doktorgradsavhandlinger fra UiB
  - videre oppbygging av Open access-publisering
  - videre utbygging av læringssettene både i forhold til undervisning og generell infrastruktur
  - Sikrings-/alarmsystem og selvbetjent utlån ved Bibliotek for juridiske fag

1.1.3 Utbyggingsoppgaver mv. (bygninger/lokaler)

Det er ønskelig at det blir fortgang i tilstandsanalysen av Realfagbygget slik at UB, sammen med EIA og MN-fakultetet, kan komme i gang med planlegging av flytting av Bibliotek for

realfag. Videre er det behov for mindre bygningsmessige tilpasninger i forbindelse med videre utbygging av læringsentre og en del tilpasninger i forbindelse med det nye biblioteket for samfunnsvitenskap og humaniora.

1.1.4 Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA)

UB har tradisjonelt ikke hatt stor oppmerksomhet på muligheter rundt eksternt finansiert virksomhet. Med stadig trangere budsjetter er det imidlertid en økende bevissthet om at dette kan være en mulighet til å få gjennomført en del faglige utviklingsprosjekter. UB vil derfor i løpet av 2008-2009 gå gjennom aktuelle utlysninger og vurdere om noen treffer i forhold til bibliotekets innsatsområder.

2. BUDSJETTFORSLAG 2009 – GRUNNBUDSJETT

2.1 Mål for UBs virksomhet

Universitetsbibliotekets styre vedtok våren 2007 en strategisk plan 2007-2010 for UB (<http://www.ub.uib.no/felles/dok/stratplan-UB-07-10.htm>), basert på *Strategisk plan 2005-2010 for Universitetet i Bergen* (<http://strategi.uib.no/>). I følge planen har UB som overordnet mål (sitat) "å samle og gjøre tilgjengelig informasjon for å bidra til å høyne kvaliteten på den forskning, undervisning, læring og formidling som foregår ved Universitetet i Bergen. For å nå dette målet vil Universitetsbiblioteket

- tilby tjenester og videreutvikle en infrastruktur som støtter opp om UiBs hovedstrategi om å være et internasjonalt synlig forskningsuniversitet
- gi ansatte og studenter ved UiB tilgang til tidsmessige digitale bibliotek- og informasjonstjenester og til relevante fysiske dokumentsamlinger i funksjonelle lokaler med moderne utstyr
- tilby undervisning i informasjonskompetanse knyttet til utdanning og forskning på alle nivåer
- være kunnskapsforvaltningssenter for UiB, fremme en aktiv og åpen publikasjonskultur i alle forsknings- og utdanningsmiljøer ved UiB og bidra til å sikre at kunnskapsproduksjonen ved UiB blir et fritt tilgjengelig globalt gode
- fremme nasjonalt og internasjonalt samarbeid innen kunnskapsforvaltningsområdet og arbeide aktivt for et bredest mulig nasjonalt samarbeid om utvikling av elektroniske biblioteksystemer i tråd med dagens og fremtidens utfordringer
- fokusere på etiske problemstillinger i forskning, utdanning og kunnskapsforvaltning, med særlig vekt på områder som kildebruk, sitering, plagiering, opphavsrett
- bidra til folkeopplysning, videre- og etterutdanning gjennom å stille sine ressurser til disposisjon for allmennheten"

I Universitetets strategiplan for 2005-2010 er det lagt stor vekt på å videreutvikle elektroniske bibliotekstjenester ("det digitale bibliotek") ved UiB. Bl.a. er følgende punkter som gjelder UBs virksomhet nevnt spesielt (sitat):

- "legge til rette for langsiktig oppbygging og bruk av institusjonens vitenskapelige samlinger, arkiver og registre" og ta disse aktivt og planmessig i bruk i forskning og forskningsformidling"
- "ta ansvar for å gjøre forskningspublikasjonene fra UiB fritt tilgjengelige, nasjonalt og internasjonalt", bl.a. ved å "bygge opp et institusjonelt publikasjonsarkiv for å øke tilgjengelighet og produktivitet"
- "øke digitaliseringen av kildemateriale"
- "legge til rette for at studentene gjennom Universitetsbibliotekets oppbygging av samlinger av elektronisk materiale skal ta i bruk pensumlitteratur og andre relevante tekstbaser i elektronisk form"
- "gjennom Universitetsbiblioteket bidra med pedagogiske ressurser for undervisningen og samarbeide med fagmiljøene om utvikling av kurs i informasjonskompetanse for studentene"

I tråd med sentrale målsettinger i Universitetets og UBs strategiplaner vil UB i 2009 og de nærmeste årene ha som høyeste prioritet

- **en planmessig fortsatt utbygging av det digitale bibliotek (elektroniske tjenester og produkter)**

2.2 Langsiktig budsjettutvikling for UB

Prisstigningen på litteratur, særlig tidsskrifter, har i mange år vært klart høyere enn den generelle prisstigningen i samfunnet. Endringer i mva.-reglene fra 2001 førte til at UB fra 2002 har fått merutgifter til elektroniske ressurser. UB har i perioden 2002-2008 fått samme lønns- og priskompensasjon som de øvrige enhetene ved UiB, og har bare fått delvis kompensasjon for merutgifter som følge av ekstraordinær prisstigning på tidsskrifter og innføring av nye momsregler. **Dette har ført til at det i 2008 er en underdekning på UBs ordinære (departementsfinansierte) budsjett på 4,15 mill. kr. i forhold til å opprettholde realverdien av tildelingene på samme nivå som i 2002.** For å opprettholde realverdien av tildelingene til mediekjøp så langt som mulig har UB i perioden innspart betydelige beløp på øvrige poster på budsjettet, først og fremst på lønnsbudsjettet. Det har vært mulig å få til dette uten at det har gått ut over tjenestene til brukerne i særlig grad, ved at mange tjenester og rutiner er forenklet og effektivisert bl.a. ved hjelp av utbygging av elektroniske tjenester og ressurser. I 2002 var UBs lønnsbudsjett omtrent 70 % høyere enn mediebudsjettet (36,5 mot 21,4 mill.), mens det i 2007 bare var 23 % høyere enn mediebudsjettet (41,8 mot 34,0 mill.). En slik utvikling kan ikke fortsette.

Det er utarbeidet en prognose for UBs budsjettutvikling 2009-2017 basert på at UB får samme økning i sine budsjetttrammer som de øvrige enhetene ved UiB perioden, og på at UB får en normal lønns- og prisøkning i perioden, bortsett fra når det gjelder mediekjøp, der det regnes med at prisstigningen fortsatt vil være høyere enn den generelle prisstigningen. Dersom disse forutsetningene slår til, vil underdekningen på UBs budsjett i 2009 bli minst 3,2 mill. kr, deretter vil den øke med ca. 1,7 mill. kr. i snitt pr. år i resten av perioden 2010-2017, slik at underdekningen i 2017 i sum vil være kommet opp i 17 mill. kr., dvs. 13,6 % av totalbudsjettet dette året. Hvis dette blir situasjonen, vil det måtte få dramatiske konsekvenser for UBs tjenester, i form av reduserte tilbud både når det gjelder tilgang til litteratur og elektroniske informasjonsressurser og når det gjelder direkte tjenester for brukerne fra UBs personale (brukeropplæring, referansetjenester mv.). For å unngå å komme i en slik situasjon er det helt nødvendig at UB får økte tildelinger innenfor den ordinære budsjetttrammen for å dekke den ekstraordinære prisstigningen på tidsskrifter og merutgifter til mva. på elektroniske informasjonsressurser.

Utviklingen når det gjelder UBs mediebudsjett har stor og vesentlig betydning for den faglige og forskningsmessige utviklingen ved UiB, og for realiseringen av UiBs strategiplan, og er derfor en sak som må vurderes av Universitetsstyret

2.3 Tiltak innenfor budsjetttrammen

2.3.1 Budsjettmessige virkninger/konsekvensjustering av budsjett 2008

Driftsbudsjettet som foreslås i dette kapitlet er i utgangspunktet basert på den tildelte budsjetttrammen for 2008, men det er foretatt konsekvensjusteringer på i alt 5,65 mill. kr., som det er gitt en nærmere redegjørelse for i kap. 2.3.2.1.

2.3.2 Mediekjøp og fortsatt oppbygging av det digitale bibliotek

2.3.2.1 Kompensasjon for merverdiavgift på elektroniske ressurser og for prisstigning på litteratur

Universitetet har som strategi at UB i størst mulig grad skal gå over fra trykte til elektroniske ressurser (periodika). UB har innenfor de tilgjengelige ressursrammer fulgt opp denne strategien.

Merutgifter til mva.

Endringer i mva.-reglene fra 2001 førte til at UB etter denne tid må betale mva. på elektroniske ressurser, mens tilsvarende trykte ressurser er fritatt for mva. I 2001 hadde UB relativt få elektroniske ressurser, slik at utgiftene til mva. for UB dette året bare utgjorde ca. kr. 100.000. I 2008 vil utgiftene til mva. komme på vel 4,9 mill. kr.

Ekstraordinær prisstigning

Prisstigningen på litteratur, særlig tidsskrifter, har i mange år vært klart høyere enn den generelle prisstigningen i samfunnet. I perioden 2002-2007 har prisstigningen på periodika (tidsskrifter) generelt ligget på mellom 7 og 9 % pr. år. UB har i hele perioden fått samme lønns- og priskompensasjon som de øvrige enhetene ved UiB. Denne har i perioden 2002-2008 variert mellom 0,9 og 2,5 %, unntatt i 2003, da den var på 3,9 %. Det har dermed vært en "ekstra" prisstigning på periodika på 5-7 % pr. år i hele perioden 2002-2007, som utgjør mellom 1 og 1,5 mill. kr. pr. år, og for hele perioden ca. 7 mill. kr. Pga. gunstige valutakurser spesielt på dollar og pund ser prisstigningen på periodika i 2008 ut til å bli lavere enn vanlig, antakelig ca. 3-4 %. men i 2009 antas det at den ekstraordinære prisstigningen på periodika vil bli på 4-5 %, eller ca. 1,3 mill. kr. utover ordinær lønns- og priskompensasjon.

Merutgiftene som UB har hatt til mva. og til ekstraordinær prisstigning på periodika/elektroniske ressurser i perioden etter at de nye mva.-reglene trådte i kraft (2002-2008), utgjør i alt 13,2 mill. kr. I samme periode har UB fått styrket sin budsjettramme utenom den ordinære lønns- og priskompensasjonen med i alt 9,1 mill. kr., i form av tildelinger som er gitt/disponert for å dekke de ovennevnte formålene. Realverdien av de disponible midler til periodika/elektroniske ressurser er dermed redusert med ca. 4,15 mill. kr. fra 2002 til 2008. For å kompensere for dette etterslepet må UBs ordinære budsjettramme i utgangspunktet styrkes med 4,15 mill. kr. For også å dekke økte merutgifter til mva. og ekstraordinær prisstigning i 2009, må budsjett-rammen neste år styrkes med ytterligere 1,5 mill. kr. Tabell 1 gir en oversikt over utviklingen på dette området i perioden 2002-2009.

År	Merutgifter til mva. på elektroniske ressurser i forhold til foregående år	Ekstra prisstigning på periodika utover ordinær lønns- og priskompensasjon	Sum merutgifter til periodika/el-ressurser	Styrking av UBs budsjettramme til periodika/el-ressurser	Differanse mellom styrking av budsjettramme og økning i merutgifter
2002	334 200	1 250 000	1 584 200	1 500 000	-84 200
2003	567 100	1 000 000	1 567 100	1 454 000	-113 100
2004	587 700	1 250 000	1 837 700	1 725 000	-112 700
2005	506 100	1 400 000	1 906 100		-1 906 100
2006	885 900	1 650 000	2 535 900	2 900 000	364 100
2007	1 948 000	1 400 000	3 348 000	1 000 000	-2 348 000
2008	200 000	250 000	450 000	500 000	50 000
Sum 2002-2008	5 029 000	8 200 000	13 229 000	9 079 000	-4 150 000
2009 (prognose)	200 000	1 300 000	1 500 000		-1 500 000
Sum 2002-2009	5 229 000	9 500 000	14 729 000	9 079 000	-5 650 000

Satsingen på elektroniske ressurser har ført til en reduksjon i innkjøp av trykte bøker, noe som har gitt dårligere egendekning og dermed høyere innlån av trykte bøker. I perioden 1997-2002 var innlånstallene for bøker relativt stabile, mens det i perioden 2002-2008 har vært en markant økning i innlån av bøker, fra 12.280 i 2002 til 19.870 i 2008, dvs. en økning på nesten 62 %. Innen mange fagområder (spesielt humaniora, samfunnsfag og jus) publiseres fremdeles store deler av forskningsresultatene i trykte bøker. Det er derfor viktig å opprettholde og helst øke innkjøpet av trykte bøker. Det må også tas hensyn til at bøker ofte raskt blir utsolgt fra forlagene, slik at hvis aktuelle fagbøker ikke blir kjøpt inn etter hvert som de kommer ut, vil det oppstå huller i samlingene som det vil bli vanskelig og i mange tilfeller umulig å tette igjen senere.

Når det gjelder periodika, er det imidlertid i stadig økende grad elektroniske ressurser UBs brukere vil ha. Selv om UB har kommet langt når det gjelder overgang til elektroniske ressurser, gjenstår det fremdeles en del før målet er nådd. I kroner og øre utgjør utgiftene til elektroniske ressurser i 2008 87,6 % av de samlede utgiftene til periodika (24,7 av 28,2 mill. kr.). Det tas sikte på å øke andelen av avsetninger til elektroniske abonnementer ytterligere til vel 90 % i 2009. Dette vil gi merutgifter til mva. i forhold til i 2008 på ca. kr. 200.000. I tillegg må vi også i 2009 regne med en ekstra prisstigning på 4-5 % på periodika utover den ordinære lønns- og priskompensasjon som gis (2 %?). Denne ekstra prisstigningen på periodika antas i 2009 å bli på ca. 1,3 mill. kr.

For å opprettholde realverdien av UBs samlede tildelinger må både merutgifter til mva. og ekstra prisstigning på periodika utover den ordinære lønns- og priskompensasjonen, dekkes innenfor UBs ordinære budsjetttramme. For også å hente inn etterslep fra perioden 2002-2008 må det i utgangspunktet foretas en samlet konsekvensjustering av UBs budsjett i 2008 på **5,65 mill. kr.** For at realverdien av UBs totalbudsjett skal komme tilbake **på samme realnivå i 2009 som i 2002, da de nye mva-reglene tok til å virke, er det derfor nødvendig med en økning (konsekvensjustering) av budsjetttrammen i 2008 på 5,65 mill. kr., jf. tabell 2.**

Tabell 2: Konsekvensjustering av budsjett 2008	Beløp
1. Underdekning av merutgifter til mva. og til ekstra prisstigning på periodika 2002-2008	4 150 000
2. Merutgifter til mva. og til ekstra prisstigning på periodika 2009	1 500 000
SUM	5 650 000

Ettersom overgangen fra trykte til elektroniske ressurser gjennomføres på grunnlag av en vedtatt strategi ved UiB, bør UBs merutgifter til mva. kompenseres automatisk, på grunnlag av reelt betalt mva. Det beste vil være hvis en kan holde merverdiavgiften helt utenom UBs budsjetter. Rent regnskapsmessig skulle dette være uproblematisk, ettersom belastet mva. uansett føres separat, og ikke med UBs stedskode. Ved UB i Oslo er det etablert en ordning, der biblioteket får dekket alle utgifter til mva. på elektroniske ressurser fra Universitetet sentralt. Det kan også nevnes at både i Danmark og Sverige gis det full moms-refusjon for utgifter til elektroniske ressurser.

Nedenfor (i kap. 2.3.6) følger ordinært budsjettforslag 2009 for UB, basert på budsjetttrammen i 2008, med konsekvensjusteringer på i alt 5,65 mill. kr. i samsvar med ovenstående redegjørelse.

2.3.2.2 Open Access-publisering

Omfanget av Open Access-tidsskrifter er stadig økende. En del utgivere tar betaling for publisering i tidsskriftene, ikke for tilgang til tidsskriftene. Betaling for publisering gjør at tidsskriftartiklene blir tilgjengelige for alle som har tilgang til internett. Et eksempel: I 2004 betalte Helsedepartementet (ved Helsebiblioteket) et nasjonalt abonnement på BioMed Central.

Året etter ble abonnementet et spleiselag mellom UB-ene og etter det har UB valgt å betale for artikkelpublisering i BioMed Central sine tidsskrifter. Den årlige kostnaden har ligget på ca kr 300.000. Det vi nå ser er en økende vilje blant forskere ved UiB til å publisere i Open Access-tidsskrifter. Hittil i år har 40 UiB-forskere sendt inn artikler til BioMed Central, og kostnaden hittil i 2008 er ca kr 400.000. Det blir også stadig vanligere at tradisjonelle utgivere som Springer og Elsevier tilbyr Open Access-alternativer.

Inntil i år har denne "omvendte" finansieringsmodellen hatt lite omfang, og UB har kunnet betale disse utgiftene av sitt mediebudsjett. Når det nå ser ut til at omfanget vil øke betydelig, må det vurderes om det fortsatt er UB som skal dekke disse utgiftene eller om de bør dekkes på andre måter. Det vises til at det er oppnevnt en intern arbeidsgruppe ved UiB for å se på denne problematikken. Det kan nevnes at flere universiteter har opprettet egne fond for å betale publiseringsavgiften for institusjonens forskere, for eksempel University of Calgary, [University of Nottingham](#) og University of Amsterdam.

1. september lanserte UB Bergen Open Access Publishing (BOAP), en tjeneste som støtter etablering og drift av åpne elektroniske tidsskrift for fagmiljø ved forskningsinstitusjonene i Bergen. BOAP drives ut 2008 med prosjektmidler fra NORA.

2.3.2.3 Elektronisk publisering – publiseringsarkiv for UiB (BORA)

Universitetsbiblioteket har gjennom flere år arbeidet med å utvikle et elektronisk publiseringsarkiv for UiB (Bergen Open Research Archive). UB deltar også i et nasjonalt prosjekt for en felles nasjonal søketjeneste for publiseringsarkiv ved norske universitet og høyskoler, [NORA](#). Ved forskningsregistrering i Frida er det nå mulig å legge ved fulltekst av arbeider for lagring i BORA.

UB tilbyr alle doktorander ved UiB utlegging av avhandlingen i BORA. I 2007 fikk vi positiv respons fra 60 % av nye doctores. I 2008 vil prosentandelen øke til nærmere 70. Fra august 2007 innleveres masteroppgaver elektronisk ved UiB. Som følge av dette forventes antallet masteroppgaver i BORA å øke vesentlig.

Det prioriteres å arbeide videre med BORAs funksjonalitet. I tiden framover vil arbeidet med oppbygging av samlinger i BORA følge to hovedlinjer: løpende innlegging av nytt materiale (forskningsartikler, avhandlinger, mv.) og retrospektiv publisering. I UBs samlinger og Universitetets ulike forskningsarkiver er det store mengder kildemateriale som bør digitaliseres for å kunne publiseres på nett. Informasjons- og markedsføringstiltak må prioriteres spesielt i det videre arbeidet med BORA.

Arbeidet med elektronisk publisering innenfor rammen av BORA må ses i nær sammenheng med øvrig arbeid med digitalisering ved UB, jf. kap. 2.3.2.2 ovenfor. Ordinære drifts- og administrasjonsoppgaver ved BORA utføres nå innenfor ordinære budsjettammer, men det er i tillegg behov for ekstra ressurser utenom rammen, spesielt for å kunne øke innsatsen når det gjelder retrospektiv digitalisering av kildemateriale, inkl. eldre doktorgradsavhandlinger (jf. kap. 2.4.1.2).

2.3.2.4 Digitalisering og publisering på nettet av kildemateriale

UB har gjennom flere år prioritert arbeid med digitalisering og publisering på Internett av ulike typer materiale, særlig eldre kildemateriale (bilder, manuskripter, aviser, diplomer og kart mv.). Til noen prosjekter har det lyktes å skaffe finansiering/tilskudd fra eksterne kilder. Ved utgangen av 2007 var 30.000 bilder og 1.880 manuskripter/diplomer digitalisert ved UB. For å effektivisere digitaliseringsarbeidet ble det i 2007 anskaffet en storformatskanner som en fellesressurs for hele UB. Denne benyttes til digitalisering både av eldre kildemateriale og av

materiale som skal registreres i Universitetets publiseringsarkiv (BORA).

Det tas sikte på å videreføre digitaliseringsarbeidet i omtrent samme omfang som før innenfor ordinær budsjettamme. For å få gjennomført mer omfattende digitaliseringsprosjekter innen en rimelig tidshorisont er det behov for ekstra midler utenom rammen i en tidsbegrenset periode, jf. kap. 2.4.1.2.

2.3.2.5 Elektroniske bibliotek tjenester

Det arbeides nå med en modernisering av BIBSYS, men det er foreløpig ikke klart om dette vil få noen økonomiske konsekvenser for deltakerne i BIBSYS-samarbeidet i 2009. Den klart største posten under dette kapitlet er årlig lisens til BIBSYS, som i 2009 er beregnet til ca. kr. 2.900.000. I tillegg dekkes utgifter til Uniport (Bibliotekportalen/SFX) og til referansehåndteringsverktøy (EndNote/Reference Manager/RefViz) her. I tillegg er det aktuelt å ta i bruk nye programvarer/elektroniske tjenester, som f.eks. Verde, Prio, mv. Samlet må det settes av 3,9 mill. kr. til elektroniske bibliotek tjenester ved UB i 2009.

2.3.2.6 Informasjonskompetanse og faglig innhold i læringsentrene

Læringsentrene som er etablert ved UBs avdelingsbibliotek er en suksess, og brukes aktivt av studentene. De siste årene har det særlig vært arbeidet med å utvikle det faglige innholdet i læringsentrene. Bl.a. er det i samarbeid med bibliotekene ved NHH og Høgskolen i Bergen utarbeidet nettbaserte kurs i informasjonskompetanse for UBs brukere (Søk & Skriv), og det er innledet samarbeid med fagmiljøer ved flere av fakultetene om tilrettelegging av IKT-baserte undervisningsopplegg og –materiale og om integrering av UB brukeropplæring i instituttens undervisningsopplegg og i UiBs læringsstøttesystem (Studentportalen). Det satses på å videreutvikle opplæringstilbudene til studentene, spesielt til nye studenter, og med særlig vekt på etiske problemstillinger knyttet til akademisk redelighet, kildebruk, sitering, plagiering og opphavsrett. Også å det faglige innholdet i læringsentrene må videreutvikles, med særlig vekt på fagrettede elektroniske informasjonstjenester. For å gjøre tjenestene så rasjonelle og effektive som mulig, bør de legges opp slik at brukerne i størst mulig grad blir selvhjulpne.

2.3.3 Lønnsbudsjett

Lønnsutgiftenes andel av de samlede utgiftene ved UB er de siste fem årene redusert med ca. 7 %. I samme periode har det på mange områder vært en stor aktivitetsøkning, både når det gjelder besøk/henvendelser til biblioteket og bruk av UBs tjenester (lån, elektroniske ressurser osv.). Samtidig har de ansatte fått flere nye oppgaver, særlig innen brukeropplæring, brukerstøtte og undervisning for studenter, som en følge av kvalitetsreformen og i forbindelse med etablering av læringsentre ved UBs avdelinger. Det vises bl.a. til at antall timer til organisert undervisning er mer enn doblet på fem år, fra 430 i 2003 til 935 i 2008. Dette har vært mulig uten en økning i personalressursene, fordi det i samme periode er gjennomført flere omorganiserings- og rasjonaliseringstiltak, som har bidratt til å effektivisere driften. UB vil videreføre og styrke denne utviklingen. Det tas sikte på å videreføre lønnsbudsjettet på omtrent samme nivå i 2009 som i 2008. På dette grunnlag planlegges det å sette av 43,7 mill. kr. til ordinært lønnsbudsjett ved UB i 2009 (utenom kompensasjon for lønns- og prisstigning).

2.3.4 Øvrige driftsutgifter inkl. kompetanseheving

Kompetanseoppbygging for personalet er en kontinuerlig prosess. Utbygging av læringsentre og digitale tjenester og utvikling av undervisningsopplegg i informasjonskompetanse har medført store endringer i arbeidsoppgaver for mange av UBs ansatte. Biblioteket har de senere år satset sterkt på kompetanseheving og faglig oppdatering for sitt personale spesielt innen disse områdene. Dette har bidratt til å få fram entusiasme og pågangsmot til å løse de nye oppgavene UB har tatt på seg. I tillegg er det også viktig å heve personalets generelle IT-kompetanse, bl.a. i forbindelse med nye versjoner av dataprogrammer og teknisk forståelse av IT-utstyr. UBs vedtatte kompetansehevingsplan for de tilsatte vil bli videreført også i 2009.

Det satses på å holde øvrige driftsutgifter ved UB på samme realnivå i 2009 som i 2008.

2.3.5 Utstyr/investeringer

De senere års sterke og raske utvikling på IT-fronten, også når det gjelder bibliotek- og informasjonstjenester, har gjort det nødvendig med en omfattende utskifting og oppgradering av UBs IT-utstyr. Dette er en kontinuerlig prosess, som er forsterket ved innføring av kvalitetsreformen og etablering av læringsentre ved UB. For å kunne fungere som et moderne fagbibliotek med godt utbygde elektroniske tjenester, må UB ha et stort antall PC-er som er kraftige nok til å håndtere nettbaserte tjenester og programmer, både til bibliotekets egne ansatte og til bibliotekets brukere. Tilgang til elektroniske dokumenter i fulltekst via nettet krever bedre PC-tilbud. Det vil bli nødvendig med utskifting og oppgradering av en god del IT-utstyr og programvare i 2009. Det er også behov for ytterligere skannerutstyr, i tillegg til det som er innkjøpt de senere år.

Behov for utstyr	Beløp
1. IT-utstyr (PC-er, skannere, mv.)	1 000 000
2. Oppgradering av programvare, inkl. nødvendige lisenser	300 000
SUM	1 300 000

2.3.6 Konsekvensjustert budsjett 2009 innenfor budsjettrammen

Utgiftsart	Beløp	Beløp
Lønn		43 700 000
Bøker/tidsskrifter, inkl. elektroniske ressurser*	34 100 000	
Øvrige utgifter på bokkonto	200 000	
Sum mediekjøp		34 300 000
Datatjenester, inkl. BIBSYS driftsutgifter	3 900 000	
Internhusleie	20 313 000	
Kjøp/drift mindre utstyr, inventar mv.	202 000	
Reiser, kurs, kompetanseutvikling	1 000 000	
Øvrige driftsutgifter (telefon, porto, kopiering, rekvisita, mv.)	2 100 000	
Sum driftsutgifter unntatt lønn og mediekjøp		27 515 000
Inntekter		-1 000 000
Utstyr, programvare mv.		1 300 000
Sum budsjett innenfor budsjettrammen		105 815 000

* Behov for midler utover eksisterende ressursrammer til elektroniske informasjonsressurser (arkivtilgang) er satt opp i kap. 2.4.1.1.

2.4 Tiltak utenfor budsjettrammen

Som det fremgår av kap. 2.1 prioriterer UB høyt å videreutvikle og forbedre de elektroniske tjenestene for bibliotekets brukere så langt som mulig innenfor eksisterende budsjettrammer, men for å få til en større satsing på en del sentrale områder, spesielt når det gjelder å videreutvikle det digitale bibliotek, er det nødvendig med ekstra midler. Både for å sikre samlingene best mulig og for å rasjonalisere arbeidet med sikte på å overføre personalressurser til nye oppgaver, er det nødvendig å videreføre arbeidet med installering av nye utlåns-/sikrings-/alarmsystemer ved UB.

I 2009 prioriteres følgende satsingsområder utenom budsjettrammen:

2.4.1 Videreutvikling av det digitale bibliotek

Videreutvikling av det digitale bibliotek er et hovedsatsingsområde for Universitetsbiblioteket. Denne satsingen har to hovedformål: Bevaring og formidling. UB vil i 2009 prioritere spesielt å øke arkivtilgangen til elektroniske informasjonsressurser og å styrke arbeidet med digitalisering av kildemateriale. Disse tiltakene vil gi rasjonaliseringsgevinster ved at det frigjøres både personalressurser og arealer, samtidig som de vil bidra til å gjøre UBs samlinger lettere tilgjengelige, og dermed vil gi en gevinst i form av økt bruk/formidling av samlingene/tjenestene.

2.4.1.1 Elektroniske informasjonsressurser – arkivtilgang

Økte utgifter til løpende tidsskriftabonnementer i elektronisk form må som påvist i kap. 2.3.2.1 dekkes innenfor ordinær budsjettramme. Dette er faste løpende årlige utgifter. I tillegg er det også økende behov for å skaffe arkivtilgang til eldre tidsskriftårganger i elektronisk form. Det tilbys nå tilgang til digitaliserte utgaver av de fleste viktige tidsskrifter fra de ble startet til de begynte å komme ut elektronisk i løpende abonnement. UB har bare i begrenset omfang kunnet finansiere kjøp av slike elektroniske arkiv innenfor ordinære budsjettrammer.

Kjøp av arkivrett er engangsinvesteringer i samlinger av digitalisert materiale. Ved kjøp blir arkivet kjøpers eiendom, og det er opp til kjøper selv å organisere driften. Slike arkiv kan derfor like gjerne driftes i lokale institusjonelle arkiv som i eksterne databaser. Det normale er likevel at selger drifter basene mot en årlig avgift.

Tidsskriftarkiv er dyre i innkjøp. Elseviers *ScienceDirect* som er et viktig arkiv på 2.515 titler (med bl.a. *The Lancet* og *Cell Biology*), har en listepriis på nesten 8 mill. kr. Blackwell opererer med en pris på nesten 1,5 mill. kr. for 144 titler. En tredje aktuell leverandør, Sage, tilbyr vel 400 titler til en pakkepris på 3,3 mill. kr. I alt finnes det tilgjengelig elektroniske arkiver for over 20 mill. kr. Det vil normalt være mulig å oppnå gode rabatter på listepriisene (maksimalt opptil 50 %), men vi regner likevel med at en så stor investering må spres over flere år. Det antas at vi for 6 mill. kr. i 2009 vil kunne anskaffe noen av de viktigste arkivpakkene, f.eks. *ScienceDirect*, muligens også Blackwell-pakken (avhengig av hvor stor rabatt som oppnås). Skal UiB kunne gi et bibliotektilbud i samsvar med ambisjonen om å være et "internasjonalt synlig forskingsuniversitet", er det helt nødvendig å skaffe tilgang til de viktigste digitale tidsskriftarkivene. Det understrekes at dette i motsetning til utgiftene i kap. 2.3.2.1 er engangsutgifter, som samtidig vil bidra til å frigjøre arealer til f.eks. flere studentarbeidsplasser.

Tiltak 1	Art	Beløp
Arkivtilgang til elektroniske utgaver av eldre tidsskriftårganger	6 000	6 000 000

2.4.1.2 Økt digitalisering og tilgjengeliggjøring av kildemateriale

Både i UBs samlinger og i Universitetets ulike forskningsarkiver er det store mengder kildemateriale som bør digitaliseres både av sikrings-/bevaringshensyn og med sikte på tilgjengeliggjøring på nett, bl.a. til bruk i IKT-basert undervisning. UB har store verdifulle samlinger av bl.a. bilder, manuskripter og kart. Mye av dette er uerstattelig og til dels meget skjørt materiale som ikke bør utsettes for unødig bruk/slitasje. UB har allerede gjort en god del arbeid på dette området, for en stor del ved hjelp av eksterne og interne prosjektbevilgninger.

Det trengs en økt innsats i en periode for å få digitalisert større deler av UBs og Universitetets verdifulle kildemateriale. Ved UB foregår arbeidet både ved våre spesialsamlinger og innenfor rammen av BORA. For å få størst mulig effekt av innsatsen er det nødvendig med en optimal koordinering av arbeidet. UB vil derfor satse på et prosjekt for oppbygging og konsolidering av UBs/UiBs digitale samlinger. Det aller viktigste er å bevare (redde) de mest verdifulle delene av samlingene som er truet av nedbryting/slitasjeskade. Men det er også viktig å legge til rette for formidling av ulike deler av samlingene. I 2009 prioriteres følgende delprosjekter:

1. Digitalisering/bevaring av nedbrytningstruede og slitasjeutsatte deler av billedsamlingen. Omfatter billedsamlingens eldste deler, som for en stor del består av kjemisk ustabile acetat- og nitratfilmer, som står i fare for å bli fysisk ødelagt innen kort tid. I denne omgang prioriteres den verdifulle Norvin-samlingen. Ressursbehov i 2009: 1 årsverk + utstyr og driftsmidler.
2. "ContentDM" for digitale spesialsamlinger. Dette er et verktøy for elektronisk formidling fra OCLC som er spesielt godt egnet til å formidle digitale bilder, manuskripter, bøker, mv. Vil være svært nyttig for UBs spesialsamlinger. Ressursbehov i 2009: Tilknytningsavgift/lisensavgift: 240.000.
3. Videre utbygging av Open access-publisering ved UiB. Ressursbehov i 2009: 1 årsverk + driftsmidler.
4. Digitalisering av UBs doktorgradsavhandlinger 1949-2004 og av mastergradsoppgaver som ikke er digitalisert fra før. Ressursbehov i 2009: 1 årsverk + driftsmidler.

Tiltak 2: Økt digitalisering og tilgjengeliggjøring av kildemateriale	Art	Beløp
Lønnsmidler til prosjektstillinger, 2 årsverk	5000	1 500 000
Tilknytningsavgift/lisensavgift	6 000	240 000
Drift, inkl. reiser, deltakelse i konferanser mv.	6 000	160 000
Sum økt digitalisering og tilgjengeliggjøring av kildemateriale		1 900 000

2.4.1.3 Videre utbygging av læringsentre

Læringsentrene som er etablert ved UBs avdelingsbibliotek er en suksess, og brukes aktivt av studentene. De vil bli arbeidet videre med å utvikle det faglige innholdet i læringsentrene innenfor den ordinære budsjetttrammen, jf. kap. 2.3.2.6. Det er ønskelig å bygge ut læringsentrene ved flere av UBs avdelinger med flere arbeidsplasser for studentene. Dette gjelder i denne omgang bibliotekene for humaniora, realfag, medisin og jus, samt Avdeling for spesialsamlinger. Det er behov for flere arbeidsplasser både med og uten PC. Ressursbehov: 60 nye arbeidsplasser, med 40 nye PC-er, samt en del annet utstyr, bl.a. prosjektører.

Tiltak 3: Videre utbygging av læringsentre	Art	Beløp
Utstyr	4 000	450 000
Inventar/drift	6 000	250 000
Sum videre utbygging av læringsentre		700 000

2.4.2 Sikrings-/alarmsystem og utstyr for selvbetjent utlån

Bibliotekene for humaniora, samfunnsvitenskap og psykologi har nå fått tidsmessige sikrings-/alarmsystem for samlingene, basert på radiobrikker, som også omfatter utstyr for selvbetjent utlån. Et slikt kombinert sikrings-/alarmsystem og selvbetjent utlånssystem reduserer faren for svinn fra samlingene, samtidig som det rasjonaliserer arbeidet i biblioteket. UB vil fortsette utbyggingen av systemet, slik at det etter hvert vil omfatte alle UBs avdelinger. I 2009 tas det sikte på å installere systemet ved Bibliotek for juridiske fag. I tillegg til det nødvendige utstyr er det behov for lønnsmidler til arbeidskraft til forberedelse og gjennomføring av denne omleggingen.

Tiltak 4: Sikrings-/alarmsystem ved Bibliotek for juridiske fag	Art	Beløp
Utstyr/inventar	4000	500 000
Radiobrikker til ca. 100.000 bøker	6 000	400 000
Lønnsmidler til 0,5 årsverk til arbeid i forb. m. sikringssystem	5 000	260 000
Sum sikrings-/alarmsystem ved Bibliotek for juridiske fag		1 160 000

2.4.3 Bygningsmessige tiltak, ombygginger, utbygginger, mv.

2.4.3.1 Nybygg, større ombygginger mv.

Etter det UB har fått opplyst er det inngått avtale mellom UiB og CMR om at CMR skal overta den tidligere "Autogården" (Johs. Bruns gt. 12) fra Universitetet. I dette bygget befinner bl.a. Bibliotek for realfag seg. Denne avdelingen må derfor skaffes nye lokaler. Den mest aktuelle nye plasseringen av Realfagbiblioteket er antakelig i Realfagbygget. Det er satt av midler til en å gjennomføre en tilstandsanalyse for Realfagbygget. Av hensyn til planlegging av flytting av Bibliotek for realfag er det viktig for UB at denne tilstandsanalysen gjennomføres så snart som mulig. UB ønsker videre en tett dialog med både EIA og MN-fak. om hva som er den mest hensiktsmessige plasseringen av biblioteket.

Det foreligger også planer for nytt odontologibygget ved UiB, som bl.a. skal inneholde Bibliotek for odontologiske fag.

Vi regner med at gjennomføringen av begge disse prosjektene ligger et stykke fram i tid, slik at de ikke får konsekvenser for budsjettet i 2009. Dersom det likevel blir aktuelt å starte arbeid med noen av disse prosjektene i 2009, forutsettes det at de nødvendige midler til ombygging/flytting blir satt av på Eiendomsavdelingens budsjetter.

2.4.3.2 Mindre bygningsmessige tilpasninger mv.

UB fikk i 2008 en tildeling på kr. 200.000 til HMS-tiltak, sikringstiltak og mindre bygningsmessige tilpasninger. Ved flere av UBs avdelinger er det behov for mindre bygningsmessige tilpasninger i forbindelse med videre utbygging av læringscentre. Det dreier seg i de fleste tilfeller om oppsetting eller flytting av skillevegger o.l., i noen tilfeller også om ombygging av skrankeområdet (Bibliotek for psykologi, utdanning og helse). Ved noen avdelinger er det også behov for oppussing og vedlikeholdsarbeider i lokalene.

Tiltak 1: Mindre bygningsmessige tilpasninger mv.		
Skillevegger, mindre ombygginger mv. ved UBs avdelinger	6 000	150 000
Oppussing/vedlikehold ved UBs avdelinger	6 000	50 000
Sum		200 000

2.4.3.3 HMS-tiltak, sikringstiltak mv.

Det er kontinuerlig behov for å gjennomføre HMS-tiltak, mindre sikringstiltak mv. ved de fleste av UBs avdelinger, med sikte på å skaffe de ansatte og brukerne et tilfredsstillende arbeidsmiljø.

Tiltak 2: HMS-tiltak mv.		
HMS-tiltak, sikringstiltak, mindre bygningsmessige tilpasninger	6 000	250 000

2.5 Oppsummering (samlet budsjettforslag)

Tabell 3: Budsjettforslag 2009. Grunnbevilgning			
Budsjettforslag DFV	Drift	Investering	Total
Budsjettramme 2008 (hovedfordeling)	98 465 000	1 700 000	100 165 000
Konsekvensjustering, jf. kap. 2.3.1	5 650 000		5 650 000
Konsekvensjustert ramme 2008	104 115 000	1 700 000	105 815 000
Lønn	43 700 000		43 700 000
Mediekjøp	34 300 000		34 300 000
Datatjenester, inkl. BIBSYS driftsutgifter	3 900 000		3 900 000
Internhusleie	20 313 000		20 313 000
Kjøp/drift mindre utstyr, inventar mv.	202 000		202 000
Øvrige driftsutgifter	3 100 000		3 100 000
Inntekter	-1 000 000		-1 000 000
Sum ordinært driftsbudsjett (5000 + 6000)	104 515 000		104 515 000
4000 Investeringer (større utstyr)		1 300 000	1 300 000
Sum budsjett innenfor budsjettrammen	104 515 000	1 300 000	105 815 000
Tiltak utenfor rammen			
1. Elektroniske informasjonsressurser /arkivtilgang	6 000 000		6 000 000
2. Økt digitalisering og tilgjengeliggjøring av kildemateriale	1 660 000	240 000	1 900 000
3. Videre utbygging av læringssentre ved div. avdelinger	250 000	450 000	700 000
4. Sikrings-/alarmsystem og utstyr for selvbetjent utlån	660 000	500 000	1 160 000
Sum tiltak utenfor rammen	8 570 000	1 190 000	9 760 000
Sum foreslått budsjettramme 2009	113 085 000	2 490 000	115 575 000
Tillegg for inntekter til avskrivninger	100 000		100 000
Tillegg for instituttinntekter	900 000		900 000
Sum budsjettramme 2009	114 085 000	2 490 000	116 575 000

Bygninger/lokaler/utbygginger mv.*			
1. Bygningsmessige tilpasninger mv.	200 000		200 000
2. HMS-tiltak, sikringstiltak, mv.	250 000		250 000
Sum	450 000		450 000

* Forslag ang. bygninger, lokaler mv. forutsettes dekket over EIAs budsjett.

3. BIDRAGS- OG OPPDRAGSFINANSIERT AKTIVITET (BOA)

UB har tradisjonelt ikke hatt stor oppmerksomhet på muligheter rundt eksternt finansiert virksomhet. Med stadig trangere budsjetter er det imidlertid en økende bevissthet om at dette kan være en mulighet til å få gjennomført en del faglige utviklingsprosjekter. UB vil derfor i løpet av 2008/2009 gå gjennom aktuelle utlysninger og vurdere om noen treffer i forhold til innsatsområdene.

3.1 *Forskningsrådsfinansiert virksomhet*

UB har de senere år ikke hatt forskningsrådsfinansiert virksomhet i egen regi, men biblioteket har deltatt i prosjekter finansiert gjennom fakultetene. Det er derfor ikke ført opp midler til slik virksomhet ved UB i 2009.

3.2 *EU-finansiert virksomhet*

UB har tidligere deltatt i flere EU-finansierte prosjekter, og det arbeides stadig med å skaffe støtte til nye prosjekter. Det foreligger pr. i dag ikke konkrete søknader om EU-finansiert virksomhet ved UB for 2009.

3.3 *Annen finansiering*

I 2007 ble UB tildelt 7,5 mill. kr. til prosjektet Juba University Library Automation Project – JULAP, av midler avsatt av Utenriksdepartementet til et universitetssamarbeid mellom institusjoner i Norge og Sudan. Midlene er fordelt med 2,5 mill. kr. pr. år i tre år 2008-2010, og det er søkt om en fortsettelse og utvidelse av prosjektet i en ny søknad som nå er under behandling. I tillegg har UB et par mindre prosjekter. På dette grunnlag antas det at volumet på eksternt finansiert virksomhet ved Universitetsbiblioteket i 2009 vil bli

kr. 3.000.000

11.09.08.

Vedlegg: Tabell til resultatrapportering 2008

UNIVERSITETSBIBLIOTEKETS VIRKSOMHET				
	Antall/prosentandel		Endring 2006-2007	Endring 2006-2007 i %
	2006	2007		
Publikumsbesøk - antall personer	711 300	748 900	37 600	5,3 %
Antall faste utstillinger	1	1	0	0,0 %
Antall midlertidige utstillinger	22	20	-2	-9,1 %
Andel av samlingene som er digitalisert - bøker	3,1 %	3,6 %	0,5 prosent- poeng	16,1 %
Andel av tidsskriftabonnementene som er digitalisert	73,6 %	78,6 %	5,0 prosent- poeng	6,8 %
Andel av fotografiske samlinger som er digitalisert	11,9 %	12,4 %	0,5 prosent- poeng	4,2 %
Utlån - fysiske dokumenter	384 100	353 300	-30 800	-8,0 %
Nedlastinger av fulltekstdokumenter ("elektroniske lån")	888 300	1 151 400	263 100	29,6 %
Antall åpningstimer pr. uke	50	52,5	2,5	5,0 %
Antall bruker-PC-er	290	295	5	1,7 %
Antall brukerarbeidsplasser/leseplasser med PC	222	225	3	1,4 %
Antall brukerarbeidsplasser/leseplasser uten PC	387	387	0	0,0 %
Formalisert opplæring av brukere (antall undervisningstimer)	920	935	15	1,6 %